

Baroko v architektuře

- Tři definice původně adjektivní formy slova:

„*barroco*“ – v portugalském 16. století a později „*barrueco*“ v kastilštině:
nepravidelná perla;

„*barocco*“ – v italském bankéřském prostředí označení riskantní
finanční operace;

„*baroque*“ - v přeneseném slova smyslu Saint-Simon ve svých
Pamětech, 1711 tak označuje rovněž myšlení zvláštní a šokující.

- Francesco Milizia, 1797:

„*Baroko je nejvyšší stupeň bizarního, nejvyšší vrchol směšného.
Borromini zemřel v deliriu, avšak Guarini, Pozzo a Marchionni v
sakristii sv. Petra v baroku*“.

Jacob Burckhardt

- Der Cicerone, 1860:

„Barokní stavitelství hovoří stejnou řečí jako renesance, avšak zdivočelým dialektem. Antické sloupové řády, římsy, frontony apod. jsou používány nejrůznějším způsobem a s velkou zvlí...“

Wilhelm Lübke, 1855: epocha zdivočení, emancipované dekorace!

„... nadvláda ornamentu, přebujelá dekorativnost, promísení jednotlivých uměleckých druhů a ztráta jejich původní jedinečnosti v novém působivém celku... - metamorfóza architektonického principu do ornamentální dekorace“

Heinrich Wölfflin

- Renaissance und Barock, 1888:

klasická tradice je „architektonického“ typu, barokní styl, jenž je založen na emocionálním působení, je „hudební“;

mezi klasickým a neklasickým uměním můžeme sledovat uplatnění dvojic protikladných pojmů (lineární – malířské; plocha – hloubka; uzavřená forma – otevřená forma; mnohost – jednota; zřetelnost nepodmíněná – zřetelnost podmíněná);

v architektuře rozpínání vnitřku a současné stlačování vnějšku, jež vede ke zvýšené plasticitě, centralizaci průčelí, hierarchizaci částí a vertikalizaci (kupř. oproti renesanční horizontalitě).

Počátky barokního výzkumu

- Cornelius Gurlitt (1850-1938)
(1885-1889, „berlínské“ pokračování dějin umění Franze Kuglera)
Geschichte des Barockstiles in Italien, 1887
 - Alois Riegl (1858-1905)
Die Entstehung der Barockkunst in Rom (1901-1902), vydáno
posmrtně 1908.
 - Arne Novák, *Prague baroque*, 1915.
 - Max Dvořák, *Geschichte der italienischen Kunst im Zeitalter der Renaissance II/2 (Die Entstehung der Barockkunst)*, 1927
-

Albert Erich Brinckmann

- (1881-1958)

Die Baukunst des 17. und 18. Jahrhunderts, 1919.

- Dva zdroje barokní architektury:
plasticita Michelangelovy římské architektury;
rozvíjení prostorovosti v Palladiově severoitalské architektuře.
 - Jejich spojením v Římě na počátku 17. století působením Carlo Maderny vzniká barokní architektura.
-

Vojtěch Birnbaum

(1877-1934),

- *Barokní princip v dějinách architektury*, 1924:

- Barok

 - monumentální (Michelangelo, římský barok)

 - klasicistní (Palladio, francouzský barok)

 - perspektivní (Borromini, "radikální" barok)

- Barok jako opakující se pozdní stadium stylů (antický, románský, gotický, apod.

Václav Richter

(1900-1970),

- *O pojem baroka v architektuře*, 1944:

stylovou strukturu je třeba zkoumat v podstatě – pojmu („bez ohledu na vše místní a časové“); konstrukcí hypotézy

- Barokní prostorová představa:

konečný prostor (renesanční) – *sjednocovaný* prostor (manýristický) – *nekonečný* prostor (barokní)

- Baroko ve vztahu k normě:

norma (renesance) – anti-norma (manýrismus) – ne-norma (baroko)

- Závěr: existuje pouze jediný barok – *barok perspektivní*
-

Václav Richter II

- Recenze H. G. Franze, Umění XII, 1964, s. 313-322.

„Specifické pole evropského umění – a tedy i baroka – je dáno různým pojetím prostoru a hmoty“

Prostor: představa nekonečného prostoru vyplněného světelnou atmosférou (světlo omývající věci) – je to celek, kde jednotlivá pozice zde nemá smysl, jde o mnohost míst plurálního subjektu „my“

Hmota: nekonečný atmosférický prostor vede ke stírání trojrozměrnosti těles, což vede k převaze stereotomního principu a odhmotnění – popření formy vůbec, non-forma

Emil Kaufmann

- (1897-1953)
- *Architecture in the Age of Reason. Baroque and Postbaroque in England, Italy and France, 1955.*
- Renesančně – barokní systém:

sřetězení – gradace – integrace

Základní rysy barokní architektury

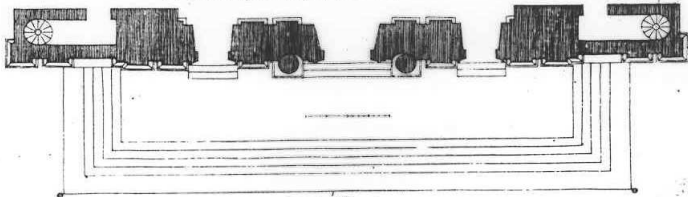
- Barokní „*bel composto*“ – spojování všech uměleckých druhů
 - Scénografie - teatralita – perspektivní iluze
 - Hlavní témata: *urbanismus* – *chrám* (podélný a centrální; klášterní, farní a poutní; kaple) – *palác* (zámek a městský palác) – *zahradní a letohrádková architektura* (villa) – *zahradní architektura* – *drobná memoriální architektura* (zvonice, boží muka, poklony, aj.) - *vojenská architektura* a opevnění.
-

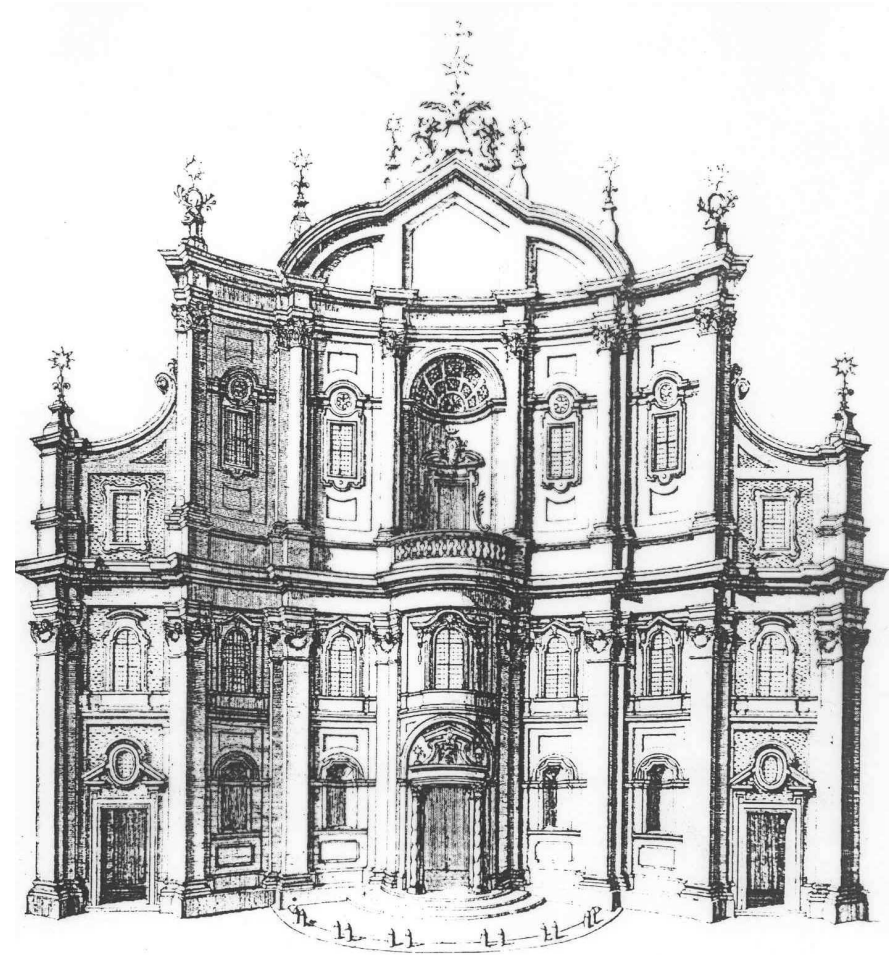
Chrámová fasáda

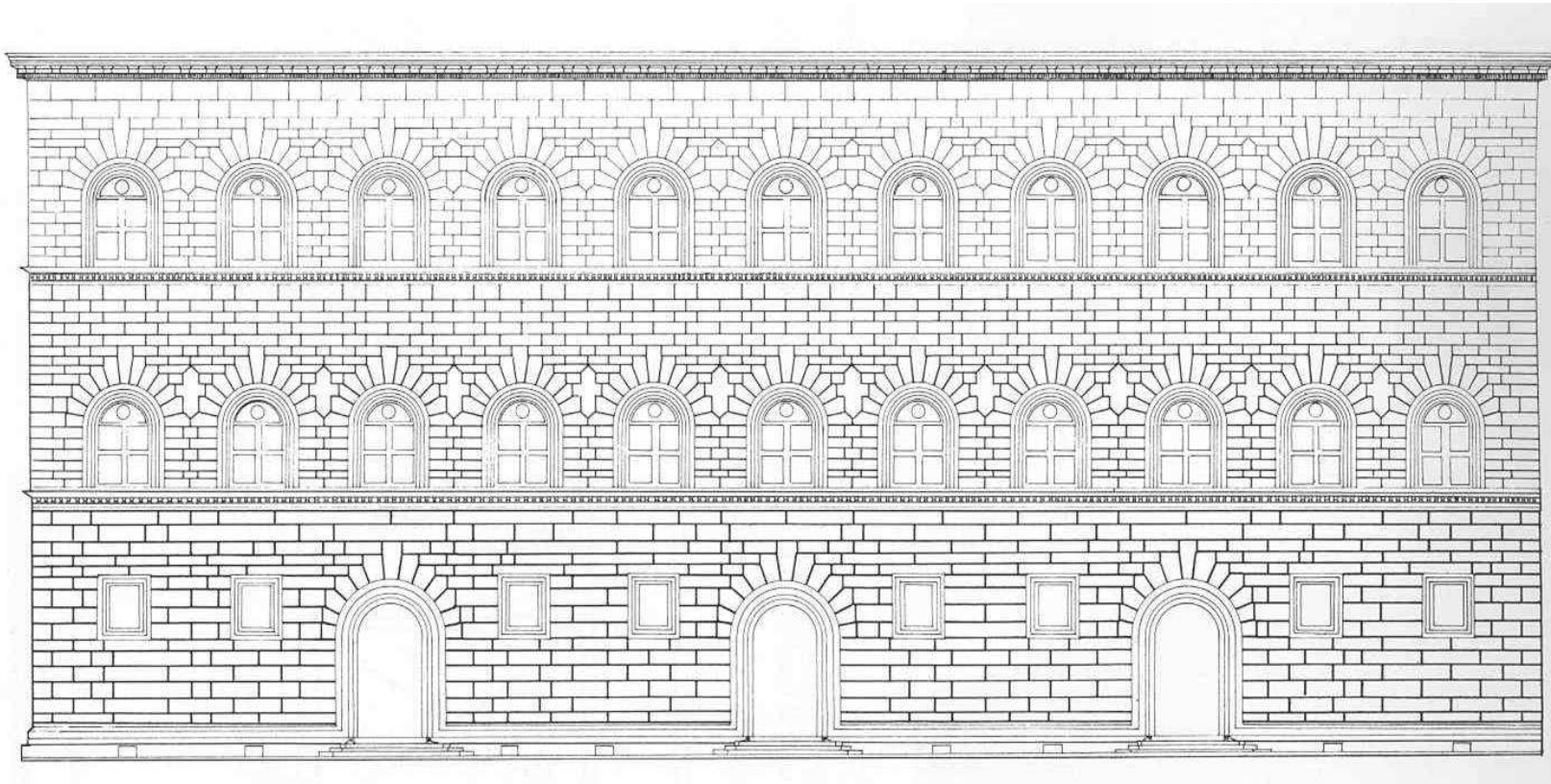

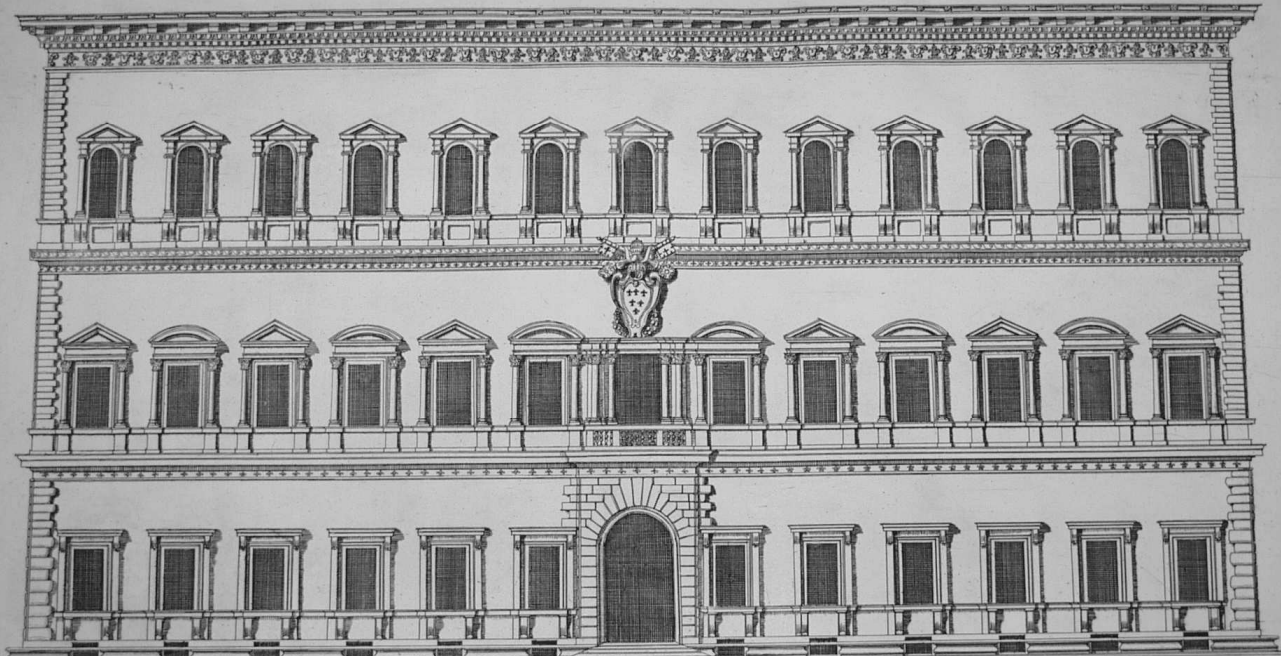
Facciata del Gesù come al presente si trova fatta da Giacomo della Porta.

Palác

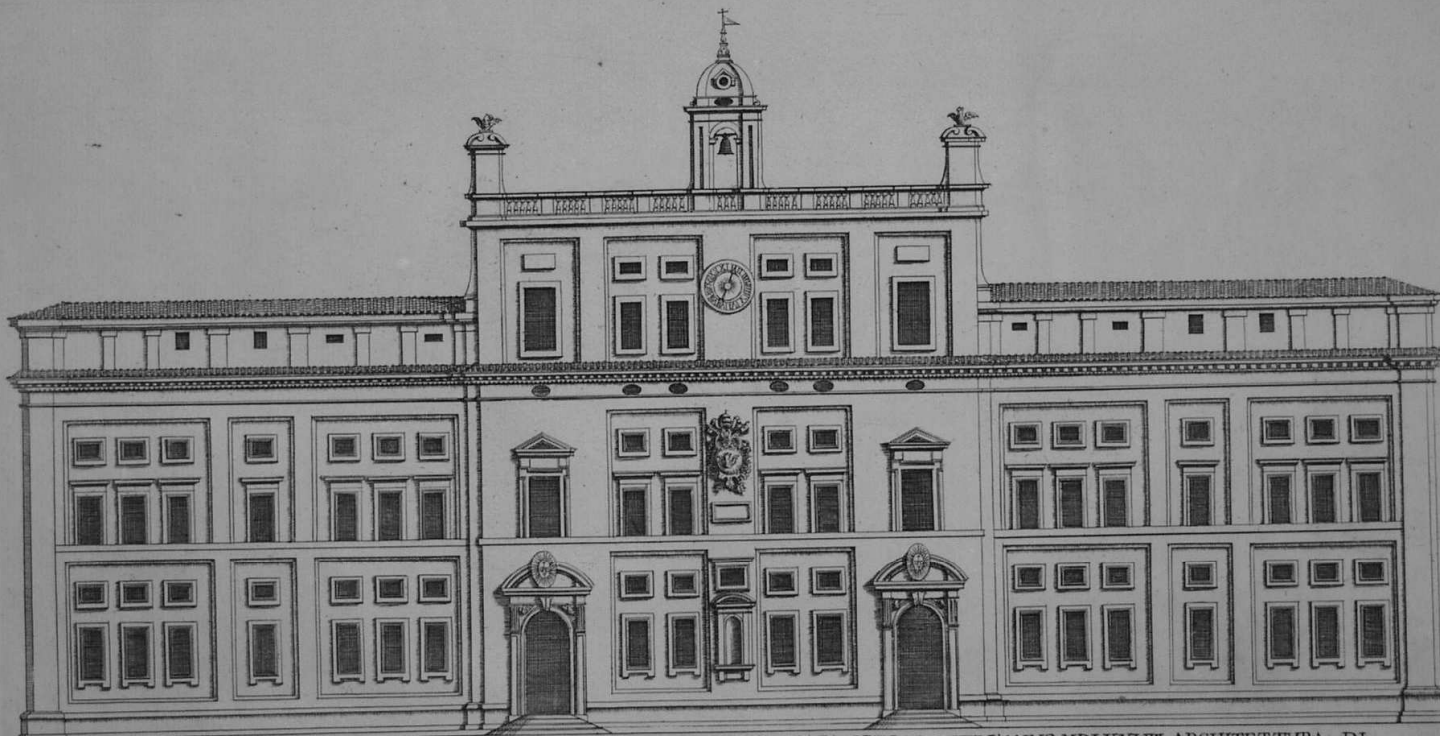

QUESTO PALAZZO FV ERETTO DA FONDAMENTI DA PAPA PAOLO TERZO CON ARCHITETTURA DI ANTONIO SANGALLO FIORENTINO ECCETTVANDO IL CORNICIONE CHE FV DISEGNO DI MICHEL ANGELO BONARROTI COME ANCO L'ORNATO DI DENTRO DEL CORTILE PERFEZIONATO DAL MEDESIMO ET LA GALLERIA FV FORNITA DA GIACOMO VIGNOLA CIRCA L'ANNO. M.D.XXXV.

Dignata di Pietro Ferreris

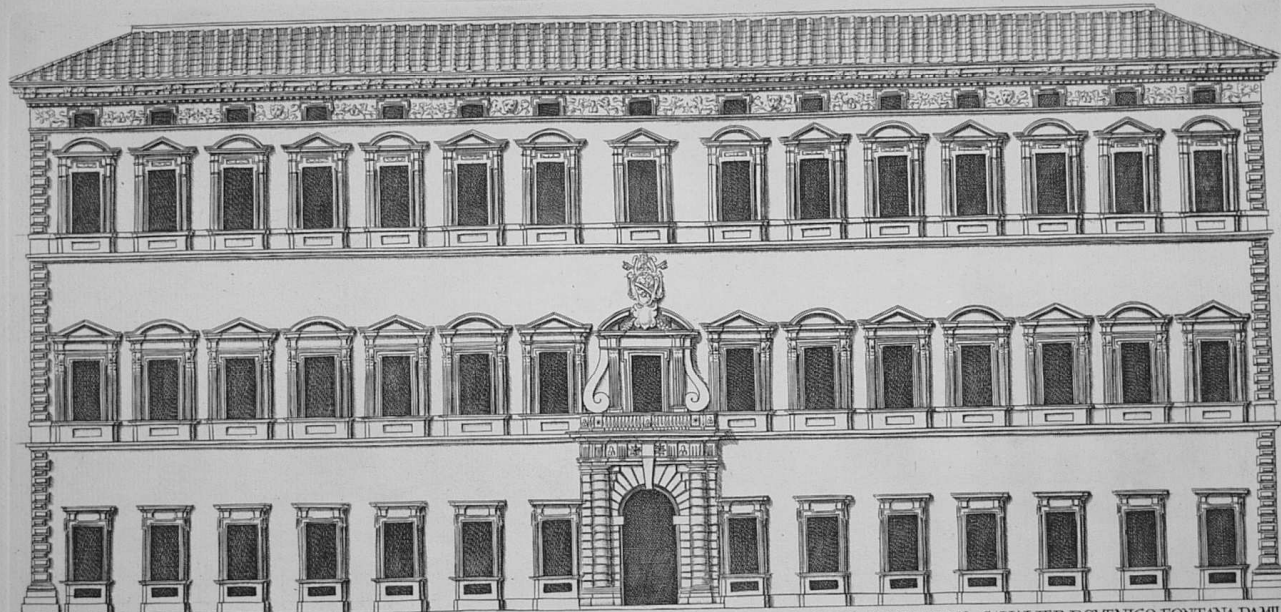
gesta. Scudo di Palmi 40. in fine Roma 3

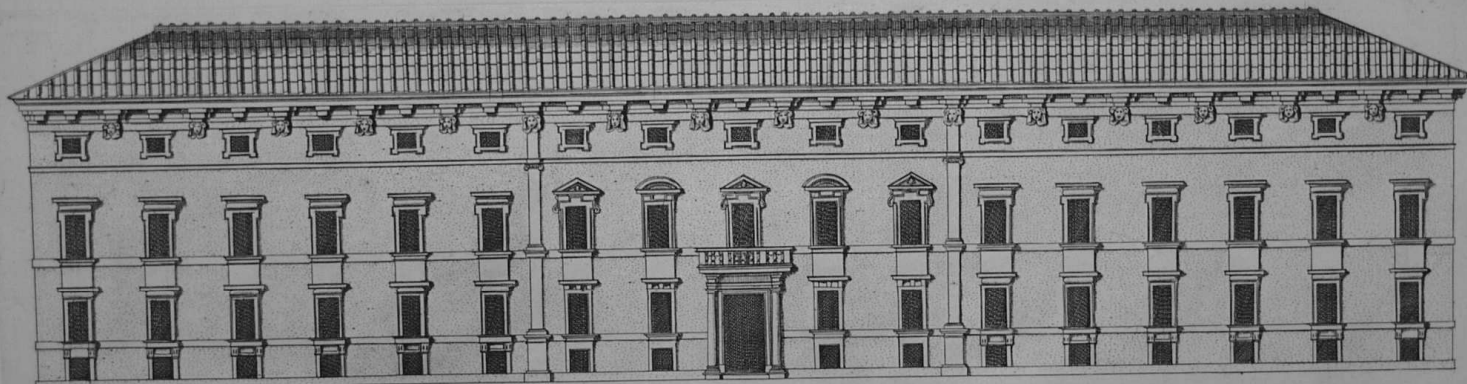
FACCIATA DEL COLLEGIO ROMANO FONDATA DALLA FELICE MEMORIA DI PAPA GREGORIO XIII. L'ANNO MDLXXVIII. ARCHITETTURA DI
BARTOLOMEO AMANNATI SCULTORE ET ARCHITETTO FIORENTINO.

Duca ferruccio Boreo et Architetto Romano

10 20 30 40 50 60
Scala di palmi siciliano.

PALAZZO IN LATERANO ERETTO DA FONDAMENTI DALLA FELICE MEMORIA DI PAPA SIS' TO V ARCHITETTURA DEL CAVALIER DOMENICO FONTANA DAMILI
L'ANNO MDLXXXVIII.
Disegno di Pietro Ferraris P.A. Scala di palmi 10

PALAZZO DEGLI SS CORNARI ALLA FONTANA DI TREVÌ ARCHITETTURA DI GIACOMO DEL DVCA SICILIANO CHE FV FAMOSO SCULTORE
FABRICATO L'ANNO M.DLXXV OGGI DEL SIG. PRINCIPE PANFILI

P. Ferrero la disegnato.

Scale di Palmi e quadrato

36

Italská architektura 17. století

- **Giacomo della Porta, Domenico Fontana, Giacomo del Duca**
 - **Carlo Maderna (1556-1629)**
 - **Pietro Berrettini da Cortona (1596-1669)**
 - **Giovanni Lorenzo Bernini (1598-1680)**
 - **Francesco Borromini (Castelli) (1599-1667)**
 - **Carlo Rainaldi (1611-1691)**
 - **Guarino Guarini (1624-1683)**
 - **Carlo Fontana (1638-1714)**
-

Sv. Petr ve Vatikánu

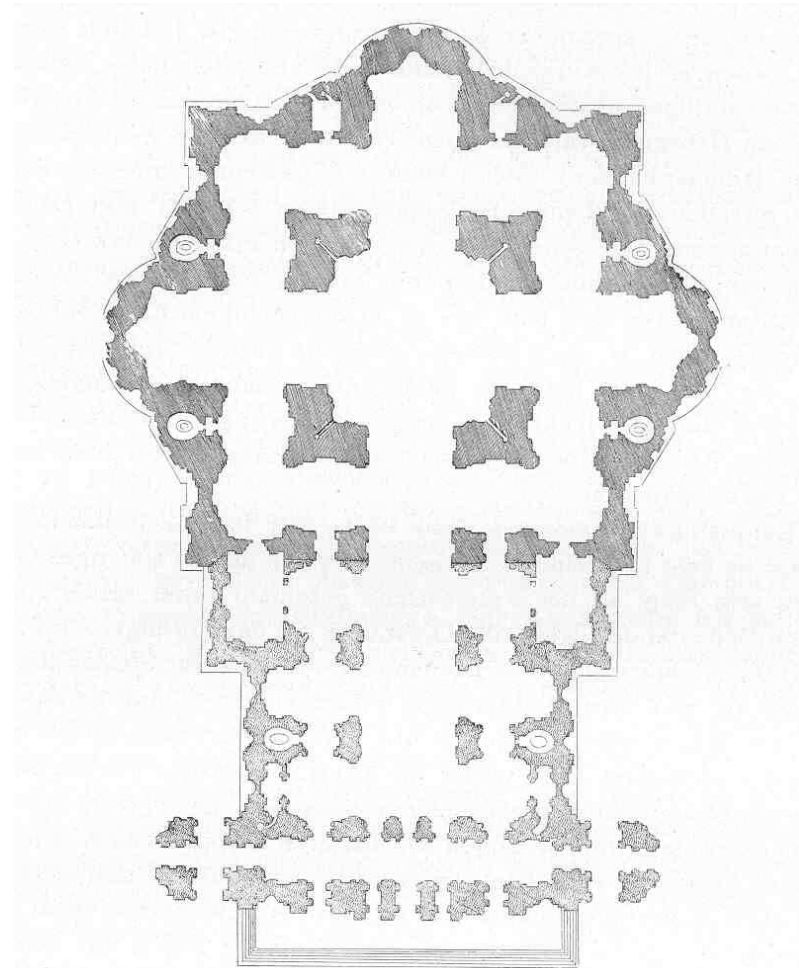
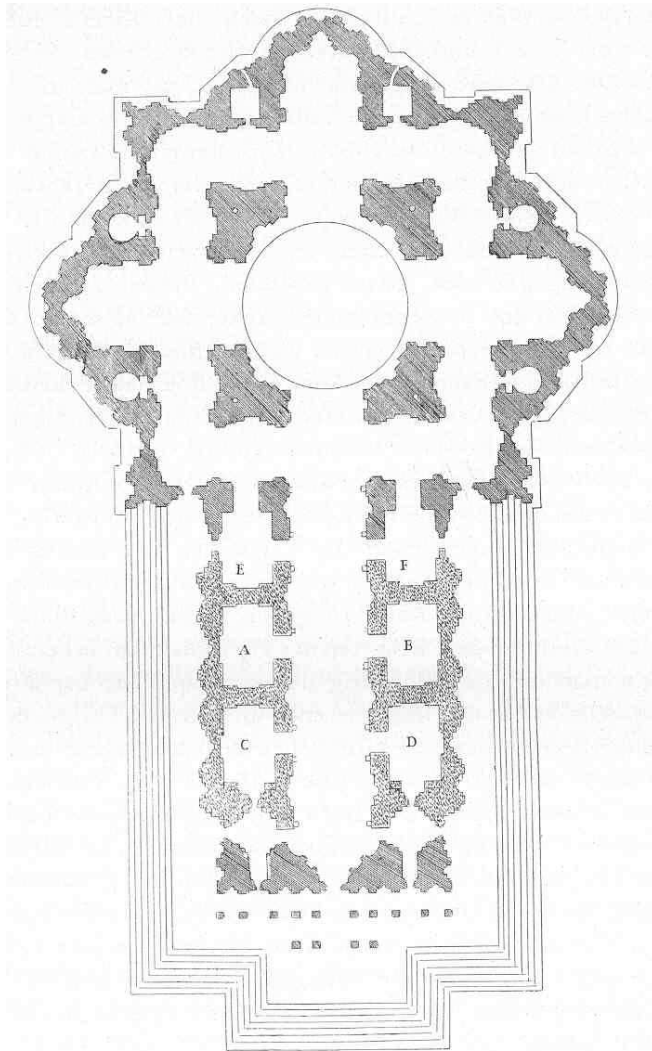

Abb. 170. Maderna. Langhaus

